

<https://www.digitalvscorrupt.eu>

Co-funded by
the European Union

MBROJTJA E SINJALIZUESVE DHE TIK KUNDËR KORRUPSIONIT

**MATERIAL I ZGJERUAR TRAJNIMI PËR PUNONJËSIT
RINORË, ORGANIZATAT E SHOQËRISË CIVILE,
EDUKATORËT DHE PRAKTIKUESIT**

**Zhvilluar në kuadër të projektit With Digitalisation Versus Corruption
(Erasmus+)**

Për mësim praktik, raportim të sigurt dhe integritet të komunitetit

Dhjetor 2025

ERASMUS-YOUTH-2023-CB

Emri i projektit: "With Digitalisation Versus Corruption" në kuadër të programit Erasmus Youth 2023 - Ndërtimi i kapaciteteve në fushën e rinisë - Ballkani Perëndimor.

Numri i projektit: 101131572

Projekti "With Digitalisation Versus Corruption" bashkëfinancohet nga Bashkimi Evropian.

Koordinator:

NVO Naučno-istraživačko udruženje za umjetnost, kulturno-obrazovne programe i tehnologiju EPEKA (EPEKA ME) – Montenegro

Organizatrat pjesëmarrëse:

- Znanstveno-raziskovalno združenje za umetnost, kulturne in izobrazevalne programe in tehnologijo EPEKA, socialno podjetje (EPEKA SI) – Sllovenia
- Phiren amenca international network (Phiren amenca) – Belgjikë
- Privatna nauchna ustanova institute za primeneti istrazuvanja za biznis Skopje (IARB) – Republika e Maqedonisë së Veriut
- Gagnsaei samtök gegn spillingu (TI-IS) – Islandë
- Qendra open doors (OPEN DOORS) – Shqipëri
- EPEKA Berlin EV (EPEKA BERLIN EV) – Gjermani
- Europe for you, z.s. (EUROPE FOR YOU) – Çeki
- Center for education and training Prizren (CET-PRIZREN) – Kosovë
- Scientific and research association for art, cultural an educational programmes and technology EPEKA (EPEKA Serbia) – Serbi
- Fundacija europejski instytut outsourcingu (EOIF) – Poloni
- Udruženje Akustikum - muzicka omladina JMBH (AKUSTIKUM) – Bosnjë dhe Hercegovinë
- Lxkia izcilik ve doga sporlari kulubu dernegi (LIDOSK) – Turqi
- Arcigay (ACIGAY APS) – Itali
- Transparency International Islandija (TI-IS) – Islanda
- Skupnost Občin Slovenije - Sllovenia
- Institut Jožef Stefan - Sllovenia

Autori:

- Udruženje Akustikum - muzicka omladina JMBH (AKUSTIKUM) – Bosnjë dhe Hercegovinë
- Scientific and research association for art, cultural an educational programmes and technology EPEKA (EPEKA Serbia) – Serbi
- NVO Naučno-istraživačko udruženje za umjetnost, kulturno-obrazovne programe i tehnologiju EPEKA (EPEKA ME) – Montenegro
- Znanstveno-raziskovalno združenje za umetnost, kulturne in izobrazevalne programe in tehnologijo EPEKA, socialno podjetje (EPEKA SI) – Sllovenia
- Transparency International Islandija (TI-IS) – Islanda

MOHIM PËRGJEGJËSIE

Informacionet dhe pikëpamjet e paraqitura në këtë Paketë mjetesh janë të Institutit për Kërkime të Aplikuara për Biznes dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht opinionin zyrtar të Bashkimit Evropian apo të ndonjë institucioni tjetër financues. As institucionet e Bashkimit Evropian dhe as ndonjë person që vepron në emër të tyre nuk mund të mbahen përgjegjës për përdorimin që mund t'i bëhet informacionit të përfshirë këtu.

tabela e përmbajtjes

04	HYRJE	11	MODULI 3: MJETET TIK, SIGURIA DIGJITALE DHE TRAJTIMI I SIGURT I PROVAVE
05	SI TË PËRDORET KY MATERIAL	13	MODULI 4: ETIKA, INTEGRITETI DHE ROLI I PUNONJËSVE RINORË
06	PARIMET E HARTIMIT TË TRAJNIMIT	15	MODULI 5: METODAT E MËSIMDHËNIES DHE NDËRGJEGJËSIMI
07	MODULI 1: KUPTIMI I MBROJTJES SË SINJALIZUESVE	17	SHEMBULL AGJENDE NJËDITORE
09	MODULI 2: KORNIZAT LIGJORE, KANALET E RAPORTIMIT DHE MBROJTJET	18	SHTOJCAT

HYRJE

Rreth projektit

DigitalVScorrupt është një projekt Erasmus+ CBY dhe WB me objektivin kryesor për të luftuar korrupsionin në BE dhe në Ballkanin Perëndimor (WB) përmes mjeteve digjitale dhe fuqizimit të rinjve dhe njerëzve në BE dhe në Ballkanin Perëndimor (WB).

Korrupsioni dobëson institucionet demokratike, ul besimin në sistemet publike dhe kufizon mundësitë për të rinjtë. Ai ndikon në arsim, punësim, kujdes shëndetësor, prokurim publik, shërbime komunitare dhe në cilësinë e përditshme të jetës së qytetarëve. Kur keqberja nuk raportohet, abuzimi normalizohet dhe njerëzit fillojnë të besojnë se drejtësia është e pamundur.

Sinjalizuesit luajnë një rol thelbësor në sfidimin e kësaj kulture. Ata janë persona që, në interes publik, raportojnë korrupsionin, mashtrimin, abuzimin me pushtetin, keqpërdorimin e fondeve, kërcënimet ndaj shëndetit ose sigurisë, dëmin mjedisor ose keqberje të tjera serioze. Veprimet e tyre mund t'i ndihmojnë institucionet të korrigjojnë sjelljen e pahijshme, të mbrojnë komunitetet dhe të përmirësojnë llogaridhënien.

Në të njëjtën kohë, sinjalizimi rrallëherë është i thjeshtë. Individët që flasin shpesh kanë frikë nga hakmarrja, humbja e punës, përjashtimi, stigma, ngacmimi në internet ose presioni nga kolegët dhe eprorët. Për këtë arsye, mbrojtja e sinjalizuesve nuk është vetëm çështje ligjore; ajo është gjithashtu çështje arsimore, etike dhe shoqërore. Të rinjtë dhe të rriturit që i mbështesin ata kanë nevojë për informacione të qarta, mjete praktike dhe rrugë të sigurta për veprim.

Ky material i zgjeruar trajnimi u zhvillua në kuadër të projektit Erasmus+ "With Digitalisation Versus Corruption". Ai mbështetet në diskutimet dhe të nxënit nga trajnimi ndërkombëtar në Tuzla (23–27 korrik 2025) dhe i shndërron ato në një burim të strukturuar që mund të përdoret në punëtori të ardhshme, veprime lokale, trajnime të brendshme të stafit dhe edukim me bazë komunitare.

Çfarë shton ky material

Krahasuar me një prezantim të shkurtër ose skicë punëtorie, ky version ofron shpjegime më të detajuara, shënime për lehtësim, ushtrime shembull, pyetje për reflektim, këshilla për trajnerët dhe shabllone të gatshme për përdorim.

Ai është shkruar në mënyrë që lehtësuesit të mund të mësojnë prej tij dhe ta përshtatin drejtpërdrejt në materiale punëtorie, plane sesionesh ose aktivitete ndërgjegjësimi.

SI TË PËRDORËT KY MATERIAL

Ky dokument është qëllimisht modular. Mund ta zhvilloni si një kurs të plotë trajnimi, të zgjidhni vetëm ato module që përputhen me nevojat e pjesëmarrësve tuaj, ose ta kombinoni me studime rastesh lokale dhe informacion ligjor kombëtar. Ai është i përshtatshëm për qendra rinore, shkolla, OJQ, komuna, programe vullnetare, ekipe projektesh dhe mjedise të arsimit joformal.

Lehtësuesit inkurajohen të përshtatin terminologjinë, shembujt dhe rrugët e raportimit me kontekstin ligjor dhe institucional të vendit të tyre. Qëllimi nuk është që pjesëmarrësit të bëhen ekspertë juridikë, por që ata të jenë më të informuar, më të sigurt dhe më të kujdesshëm kur merren me shqetësime të lidhura me korrupsionin.

Formati i realizimit	Si mund të përdoret
Opsioni i formatit	Përdorimi i sugjeruar
Trajnim 1–3 ditor	Për të nxënë të thelluar, punë në grup, ushtrime praktike dhe përshtatje lokale.
Punëtori e pavarur	Përdorni një modul për një sesion 60–120 minutësh mbi një temë specifike.
Trajnim i brendshëm organizativ	Ndërtoni ndërgjegjësimin e stafit për raportim të sigurt, konfidencialitet, higjienë digjitale dhe përgjigje etike.
Sesioni i ndërgjegjësimit të të rinjve	Fokusohuni te të drejtat praktike, rreziqet, sjellja e sigurt dhe ku të kërkohet mbështetje.

PARIMET E HARTIMIT TË TRAJNIMIT

Sinjalizimi mund të jetë temë e ndjeshme. Disa pjesëmarrës mund të kenë dëshmuar ose përjetuar abuzim, korrupsion, diskriminim ose hakmarrje. Prandaj lehtësimi i mirë kërkon më shumë sesa njohuri të forta të përmbajtjes: kërkon edhe besim, ritëm të kujdesshëm dhe një ndjenjë të qartë të kufijve.

- Krijoni që në fillim një hapësirë të sigurt dhe respektuese për të nxënit.
- Mos u bëni kurrë presion pjesëmarrësve të zbulojnë përvoja personale.
- Sqaroni se trajnimi ofron udhëzim arsimor, jo këshillë formale ligjore.
- Inkurajoni pjesëmarrësit të mendojnë në mënyrë kritike si për mundësitë, ashtu edhe për rreziqet.
- Balancojeni fuqizimin me kujdesin: të flasësh mund të jetë e rëndësishme, por përgatitja ka rëndësi.
- Përdorni shembuj nga jeta reale vetëm në mënyra që mbrojnë privatësinë dhe dinjitetin.
- Përfshini, kur është e mundur, informacione për referim: institucione të ombudsmanit, organe kundër korrupsionit, OJQ, ofrues të ndihmës juridike ose shërbime të mbështetjes psikosociale.

Kujtesë për lehtësuesin

Kur një pjesëmarrës ndan një rast real, mos e shtyni menjëherë të raportojë. Së pari ndihmojeni të sqarojë situatën, të vlerësojë rreziqet e menjëhershme, të shqyrtojë konfidencialitetin dhe të identifikojë mbështetjen e përshtatshme.

Trajnimi duhet të forcojë veprimin e përgjegjshëm, jo të krijojë presion për veprim të pasigurt.

MODULI 1: KUPTIMI I MBROJTJES SË SINJALIZUESVE

Kohëzgjatja e rekomanduar

60–90 minuta.

Fokusi kryesor

Standardet minimale, hakmarrja dhe përgjegjësitë institucionale.

Rezultati i sugjeruar

Material për pjesëmarrësit, shënime diskutimi ose një plan i shkurtër veprimi.

Objektivat e të nxënit

- Të njihen parimet kryesore të mbrojtjes që lidhen me sinjalizimin.
- Të kuptohet qëllimi i kanaleve të brendshme dhe të jashtme të raportimit.
- Të njihet se si mund të duket hakmarrja në praktikë.
- Të identifikohet se cilat informacione trajnerët duhet t'i përshtatin me kontekstin kombëtar.

Përmbajtja kryesore

Në nivel evropian, Direktiva e BE-së për Mbrojtjen e Sinjalizuesve (2019/1937) vendosi standarde minimale për mbrojtjen e personave që raportojnë shkelje të së drejtës së Bashkimit. Edhe kur vendet janë jashtë BE-së, Direktiva dhe standardet evropiane përkatëse ofrojnë një pikë reference të dobishme për praktikën e mira në sistemet e raportimit dhe masat mbrojtëse.

Pjesëmarrësit duhet të kuptojnë disa parime kryesore: konfidencialitetin e identitetit të raportuesit; kanale të sigurta dhe të qasshme raportimi; mbrojtje kundër hakmarrjes; ndjekje në kohë; dhe qasje në informacion, këshilla ose mbështetje. Në praktikë, këto standarde kanë kuptim vetëm nëse institucionet dinë si t'i zbatojnë dhe nëse raportuesit e mundshëm i besojnë procesit.

Hakmarrja duhet të diskutohet gjerësisht. Ajo mund të përfshijë largimin nga puna, uljen në detyrë, ricaktimin, kërcënimet, përjashtimin nga takimet, sulmet ndaj reputacionit, ngacmimin në internet, bullizmin, presionin për dorëheqje, mohimin e mundësive, frikësimin ose forma të subtila izolimi. Shumë pjesëmarrës e njohin hakmarrjen vetëm kur ajo bëhet ekstreme, prandaj trajnerët duhet t'i ndihmojnë të vërejnë shenjat e hershme paralajmëruese.

Koncepti	Kuptimi në praktikë
Sinjalizimi	Raportimi i keqbërjeve serioze në interes publik, idealisht me bazë faktike dhe përmes kanaleve të përshtatshme.
Ankesë personale	Një ankesë e përqendruar kryesisht në një çështje individuale punësimi ose ndërpersonale, e cila mund të jetë ende e rëndësishme, por nuk është domosdoshmërisht sinjalizim.
Thashetheme ose përgojim	Informacion i paverifikuar i ndarë pa prova, strukturë ose konsideratë për pasojat.
Shqetësim etik	Një shqetësim më i gjerë për sjelljen, kulturën ose vlerat që mund ose nuk mund të përbëjë shkelje ligjore.

Aktivitet i sugjeruar

Hartëzimi i asociacioneve: pyetni pjesëmarrësit se cilat fjalë i lidhin me termin "sinjalizues". Shkruani përgjigjet pozitive dhe negative në një flipchart. Pastaj diskutoni pse shoqëria shpesh i admiron sinjalizuesit në teori, por heziton t'i mbrojë ata në praktikë.

Pyetje për reflektim

Pse njerëzit shpesh kanë frikë të raportojnë keqbërjen?

Çfarë e bën një raportim më të besueshëm dhe më të përgjegjshëm?

Cili është dallimi midis guximit dhe pakujdesisë në këtë kontekst?

Shënim për trajnerin

Ky modul funksionon më mirë kur shembujt vijnë nga mjedise të njohura për pjesëmarrësit: shkolla, projekte rinore, pushtet lokal, klube sportive, ndihmë sociale, rekrutim ose prokurim publik.

Për pjesëmarrësit më të rinj, shmangni zhargonin ligjor në fillim. Filloni me drejtësinë, sigurinë dhe besimin.

MODULI 2:

KORNIZAT LIGJORE, KANALET E RAPORTIMIT DHE MBROJTJET

Kohëzgjatja e rekomanduar

75–105 minuta.

Fokusi kryesor

Standardet minimale, hakmarrja dhe përgjegjësitë institucionale.

Rezultati i sugjeruar

Material për pjesëmarrësit, shënime diskutimi ose një plan i shkurtër veprimi.

Objektivat e të nxënit

- Të njihen parimet kryesore të mbrojtjes që lidhen me sinjalizimin.
- Të kuptohet qëllimi i kanaleve të brendshme dhe të jashtme të raportimit.
- Të njihet se si mund të duket hakmarrja në praktikë.
- Të identifikohet se cilat informacione trajnerët duhet t'i përshtatin me kontekstin kombëtar.

Përmbajtja kryesore

Në nivele evropiane, Direktiva e BE-së për Mbrojtjen e Sinjalizuesve (2019/1937) vendosi standarde minimale për mbrojtjen e personave që raportojnë shkelje të së drejtës së Bashkimit. Edhe kur vendet janë jashtë BE-së, Direktiva dhe standardet evropiane përkatëse ofrojnë një pikë reference të dobishme për praktikën e mira në sistemet e raportimit dhe masat mbrojtëse.

Pjesëmarrësit duhet të kuptojnë disa parime kryesore: konfidencialitetin e identitetit të raportuesit; kanale të sigurta dhe të qasshme raportimi; mbrojtje kundër hakmarrjes; ndjekje në kohë; dhe qasje në informacion, këshilla ose mbështetje. Në praktikë, këto standarde kanë kuptim vetëm nëse institucionet dinë si t'i zbatojnë dhe nëse raportuesit e mundshëm i besojnë procesit.

Hakmarrja duhet të diskutohet gjerësisht. Ajo mund të përfshijë largimin nga puna, uljen në detyrë, ricaktimin, kërcënimet, përjashtimin nga takimet, sulmet ndaj reputacionit, ngacmimin në internet, bullizmin, presionin për dorëheqje, mohimin e mundësive, frikësimin ose forma të subtila izolimi. Shumë pjesëmarrës e njohin hakmarrjen vetëm kur ajo bëhet ekstreme, prandaj trajnerët duhet t'i ndihmojnë të vërejnë shenjat e hershme paralajmëruese.

Fusha	Elemente të praktikës së mirë
Çfarë përfshijnë sistemet e mira të raportimit	Pranim konfidencial, procedura të qarta, konfirmim të pranimit, vlerësim të paanshëm, ruajtje të sigurt të informacionit dhe komunikim për ndjekjen.
Çfarë duhet të adresojë mbrojtja	Hakmarrjen e lidhur me punësimin, sigurinë fizike, privatësinë, mbështetjen ligjore, ngarkesën psikosociale dhe dëmin reputacional.
Çfarë duhet të lokalizojnë trajnerët	Ligjet kombëtare, institucionet relevante, afatet, procedurat e ankesave, mbrojtjet e punës dhe shërbimet e disponueshme të mbështetjes.

Ushtrim i shkurtër

Kërkojuni pjesëmarrësve të identifikojnë një institucion, organ të ombudsmanit, agjenci kundër korrupsionit, inspektorat ose OJQ të besuar në vendin e tyre që mund të pranojë ose mbështesë një raportim të lidhur me korrupsionin. Ushtrimi ndihmon që tema të kalojë nga teoria në realitetin lokal.

Diskutim i rastit

Një punonjës komunal raporton praktika të dyshimta të prokurimit publik. Pak më vonë, ai përjashtohet nga takimet, i jepen detyra më pak domethënëse dhe paralajmërohet se po "dëmton reputacionin e institucionit". Kërkojuni pjesëmarrësve të identifikojnë se cilat veprime mund të konsiderohen hakmarrje, çfarë dokumentacioni duhet të mbajë punonjësi dhe cilat kanale mbështetjeje mund të jenë relevante.

Kufizim i rëndësishëm

Ky material trajnimi është edukativ. Ai nuk zëvendëson këshillën ligjore kombëtare. Kur paraqitet një rast real, lehtësuesit duhet t'i inkurajojnë pjesëmarrësit të verifikojnë procedurat aktuale dhe të kërkojnë udhëzime kompetent nga një organ i autorizuar ose profesionist ligjor i kualifikuar.

MODULI 3: MJETET TIK, SIGURIA DIGJITALE DHE TRAJTIMI I SIGURT I PROVAVE

Kohëzgjatja e rekomanduar

90–120 minuta.

Fokusi kryesor

Ndërgjegjësimi për rrezikun digjital, mjetet e sigurta dhe zakonet praktike mbrojtëse.

Rezultati i sugjeruar

Material për pjesëmarrësit, shënime diskutimi ose një plan i shkurtër veprimi.

Objektivat e të nxënit

- Të njihen rreziqet e zakonshme digjitale të lidhura me raportimin e korrupsionit.
- Të krahasohen veçoritë bazë të sigurisë së mjeteve të zgjedhura të komunikimit.
- Të kuptohet pse metadatat, pajisjet dhe praktikat e ruajtjes kanë rëndësi.
- Të mësohen hapa praktikë për dokumentim dhe komunikim më të sigurt.

Përmbajtja kryesorej

Mjetet digjitale mund ta bëjnë raportimin më të lehtë, më të shpejtë dhe më të qasshëm, por ato gjithashtu mund të zbulojnë identitetin, vendndodhjen, rrjetin dhe sjelljen e personit që raporton. Shumë njerëz përqendrohen te vetë mesazhi dhe harrojnë gjurmët përreth: metadatat në dokumente dhe fotografi, fjalëkalimet e dobëta, kopjet rezervë në cloud, pajisjet e përbashkëta, përcjelljen e email-eve, historikun e shfletuesit ose shërbimet e vendndodhjes. Për qëllime trajnimi, është e dobishme të prezantohet një qasje bazë e ndërgjegjësimit ndaj kërcënimeve. Para se të zgjedhin një mjet, pjesëmarrësit duhet të pyesin: Çfarë po përpiqem të mbroj? Nga kush? Sa serioze janë pasojat nëse informacioni zbulohet? Çfarë niveli anonimiteti ose konfidencialiteti më nevojitet realisht? Kjo ndihmon të shmanget si pakujdesia, ashtu edhe vetëbesimi i rremë.

Asnjë mjet nuk është i përsosur. Praktika e sigurt zakonisht vjen nga kombinimi i mjeteve me zakone të mira: fjalëkalime të forta, autentifikim me dy faktorë, trajtim i kujdesshëm i provave, ndarje e kufizuar, pajisje të përditësuara, përdorim i kujdesshëm i Wi-Fi publik dhe

ndërgjegjësim për phishing ose inxhinieri sociale.

Kategoria e mjetit	Mesazhi i trajnimit
Mesazhe të sigurta	Signal përdoret shpesh si shembull i mesazheve të enkriptuara fund më fund, me veçori më të forta privatësie sesa platformat kryesore që përdoren kryesisht për komunikim social.
Email	Shërbimet e email-it të enkriptuar mund të ofrojnë privatësi më të fortë se webmail-i standard, por email-i gjithmonë kërkon trajtim të kujdesshëm të marrësve, bashkëngjitjeve dhe rreshtave të subjektit.
Shfletim anonim	Mjetet si Tor Browser mund të ulin gjurmueshmërinë, por duhet të prezantohen me kujdes praktik dhe shpjegim të qartë.
Ndarje e sigurt e skedarëve	Zgjidhje si OnionShare ose metoda të mbrojtura të transferimit të skedarëve mund të zvogëlojnë ekspozimin e panevojshëm gjatë ndarjes së skedarëve të ndjeshëm.
Platforma raportimi	Sistemet e dedikuara si GlobalLeaks mund t'i strukturojnë raportimet më sigurt se formularët ad hoc ose email-i personal.

Trajtimi i sigurt i provave

- Mblidhni vetëm atë që është e nevojshme dhe e ligjshme.
- Mbajini skedarët origjinalë të pandryshuar sa herë që është e mundur.
- Ruajini kopjet në një vend të sigurt me qasje të kufizuar.
- Hiqni metadat nga dokumentet ose imazhet kur është e nevojshme.
- Shmangni diskutimin e provave të ndjeshme në biseda të mëdha grupore ose në rrjete sociale kryesore.
- Mos i lini pajisjet pa mbikëqyrje ose të zhbllokuara

Ushtrim krahasimi praktik

Pjesëmarrësit krahasojnë dy mjete komunikimi, për shembull Signal dhe WhatsApp, ose ProtonMail dhe Gmail. Ata shqyrtojnë enkriptimin, mbrojtjen e identitetit, lehtësinë e përdorimit, supozimet e besimit dhe rreziqet e mundshme gjatë ndarjes së informacionit të ndjeshëm..

Bëni dhe mos bëni

Bëni: dokumentoni me kujdes, verifikoni burimet, mbron llogaritë dhe mendoni para se të transmetoni.

Mos bëni: mos supozoni se fshirja e një mesazhi heq të gjitha gjurmët, mos përcillni skedarë të ndjeshëm pa reflektim dhe mos u mbështetni vetëm te komoditeti kur rreziku është i lartë.

MODULI 4:

ETIKA, INTEGRITETI DHE ROLI I PUNONJËSVE RINORË

Kohëzgjatja e rekomanduar

60–90 minuta.

Fokusi kryesor

Praktika mbështetëse, dilemat etike dhe kufijtë e sigurt.

Rezultati i sugjeruar

Material për pjesëmarrësit, shënime diskutimi ose një plan i shkurtër veprimi.

Objektivat e të nxënit

- Të reflektohet mbi dimensionet etike të sinjalizimit dhe mbështetjes.
- Të sqarohet roli dhe kufijtë e punonjësve rinorë dhe lehtësuesve.
- Të praktikohen komunikimi pa gjykim dhe aftësitë e referimit.
- Të forcohen qasjet e bazuara në integritet në edukimin rinor.

Përmbajtja kryesore

Punonjësit rinorë rrallë janë hetues formalë, por shpesh janë të rritur të besuar, mentorë ose pika të para kontakti. Roli i tyre mund të përfshijë dëgjimin, ndihmën që një i ri të organizojë faktet, diskutimin e rreziqeve, orientimin drejt mbështetjes dhe krijimin e mundësive arsimore rreth integritetit dhe përgjegjësisë qytetare.

Konfidencialiteti është i rëndësishëm, por po aq të rëndësishëm janë edhe kufijtë. Lehtësuesit nuk duhet të premtjnë fshehtësi që nuk mund ta ruajnë ligjërisht ose etikisht. Kur një zbulim përfshin rrezik serioz dëmtimi, një të mitur të cënueshëm ose detyrime të detyrueshme raportimi, pjesëmarrësit duhet të informohen qartë dhe qetësisht për atë që mund dhe nuk mund të mbetet konfidenciale.

Reflektimi etik është qendror këtu. Të flasësh mund të jetë akt guximi, solidariteti dhe përgjegjësie, por mund të sjellë edhe pasoja. Një trajnim i mirë nuk e romantizon sinjalizimin. Në vend të kësaj, ai i ndihmon pjesëmarrësit të mendojnë për kohën, provat, proporcionalitetin, kujdesin për veten dhe të tjerët, si dhe strukturat e mbështetjes të nevojshme për veprim.

Dimensioni	Praktikë e mirë
Roli i punonjësit rinor	Dëgjoni me kujdes, bëni pyetje sqaruese, shmangni panikun, mbështesni reflektimin, inkurajoni dokumentimin dhe referoni më tej kur është e nevojshme.
Çfarë të shmanget	Bërja e premtimeve që nuk mund t'i mbani, dhënia e garancive ligjore, ushtrimi i presionit që një person të zbulojë më shumë sesa dëshiron, ose marrja nën kontroll e rastit.
Vlerat etike që duhet theksuar	Integriteti, drejtësia, përgjegjësia, guximi, solidariteti, empatia dhe respekti për procesin e rregullt.

Aktivitet me lojë rolesh

Skenari: një pjesëmarrës i ri thotë se paratë e ndara për një projekt rinor po përdoren për shpenzime private, por ka frikë se raportimi do të ndikojë në mundësitë e ardhshme. Në çifte ose grupe të vogla, pjesëmarrësit praktikojnë një përgjigje të parë mbështetëse. Reflektoni se cila gjuhë ndihmoi të krijohej siguri dhe cila gjuhë e rriti presionin.

Pyetje të dobishme për përgjigjen e parë

Çfarë saktësisht keni parë ose dëgjuar?

A keni ndonjë dokument, mesazh ose prova të tjera?

Kush e di tashmë këtë?

Cili është shqetësimi juaj më i madh tani?

Çfarë mbështetjeje do t'ju ndihmonte të mendonit më qartë për hapat e ardhshëm?

MODULI 5: METODAT E MËSIMDHËNIES DHE NDËRGJEGJËSIMI

Kohëzgjatja e rekomanduar

75–105 minuta.

Fokusi kryesor

Hartimi i punëtorive, angazhimi i pjesëmarrësve dhe komunikimi me komunitetin.

Rezultati i sugjeruar

Material për pjesëmarrësit, shënime diskutimi ose një plan i shkurtër veprimi.

Objektivat e të nxënit

- Të planifikohen aktivitete mësimore tërheqëse dhe realiste për sinjalizimin.
- Të zgjidhen metoda që u përshtaten grupeve dhe afateve të ndryshme.
- Të hartohen veprime të thjeshta ndërgjegjësimit me vlerë praktike.
- Të lidhet edukimi kundër korrupsionit me pjesëmarrjen e të rinjve dhe veprimin qytetar.

Përmbajtja kryesore

Ndërgjegjësimi është më efektiv kur njerëzit jo vetëm dëgjojnë informacion, por edhe e zbatojnë atë. Metodatat ndërvepruese si puna me skenarë, diskutimi i strukturuar, hartëzimi i korrupsionit, krahasimi i mjeteve digjitale, hartimi i fushatave dhe loja me role i bëjnë konceptet abstrakte më konkrete.

Për punëtorit të shkurtra, përqendrohuni te qartësia dhe mësimet praktike. Për formate më të gjata trajnimi, krijoni një hark të të nxënit: filloni me përkufizime dhe ndërtim besimi, vazhdoni me njohuri ligjore dhe digjitale, dhe përfundoni me reflektim etik dhe planifikim veprimi. Trajnerët duhet të kombinojnë informacionin, dialogun dhe zbatimin, në vend që të mbështeten te ligjëratat e gjata.

Komunikimi i orientuar drejt të rinjve mund të përdorë podcaste, video të shkurtra, diskutime komunitare, postera vizuale, sesione shkollore, edukim nga bashkëmoshatarët, shpjegues në rrjete sociale ose fushata me temë integriteti. Aktivitetet më të forta zakonisht kombinojnë emocionin, rëndësinë lokale dhe udhëzimin praktik.

Metoda	Pse funksionon
Rreth diskutimi	I dobishëm për të hapur besimet, frikërat dhe pritjet rreth të folurit.
Studim rasti	I dobishëm për analizimin e rreziqeve, mbrojtjes dhe vendimmarrjes pa ekspozuar raste personale reale.
Hartëzim i korrupsionit	I ndihmon pjesëmarrësit të identifikojnë ku shfaqet korrupsioni në jetën e përditshme dhe kush preket.
Hartim fushate	Ndërton aftësi komunikimi dhe e shndërron të nxëniet në komunikim me publikun.
Ditar reflektimi	Mbështet pjesëmarrësit më të heshtur dhe përpunimin më të thellë personal.

Detyrë për hartimin e fushatës

Grupet krijojnë një veprim të thjeshtë ndërgjegjësimi që përfshin një titull, audiencën e synuar, mesazhin kryesor, një thirrje të sigurt për veprim dhe dy kanale komunikimi. Inkurajojini të shmangin sensacionalizmin dhe të përfshijnë këshilla praktike, si p.sh. ku të kërkohet udhëzim.

Një mesazh i fortë zakonisht bën tri gjëra

E emërton qartë çështjen.

E ul frikën duke treguar se ekzistojnë mbështetje dhe kanale më të sigurta.

Fton në veprim të përgjegjshëm në vend të fajësimit ose panikut.

SHEMBULL AGJENDE NJËDITORE

Orari i mëposhtëm mund të përshtatet për punëtorë lokale. Ai balancon informacionin, praktikën dhe reflektimin.

Koha	Sesioni
09:00–09:30	Mirëseardhja, prezantimet, pritjet dhe marrëveshjet e grupit
09:30–10:30	Moduli 1: Kuptimi i mbrojtjes së sinjalizuesve
10:30–10:45	Pushim
10:45–12:00	Moduli 2: Kornizat ligjore, kanalet dhe mbrojtjet
12:00–13:00	Pushim dreke
13:00–14:30	Moduli 3: Mjetet TIK, siguria digjitale dhe trajtimi i provave
14:30–14:45	Pushim
14:45–15:45	Moduli 4: Etika, integriteti dhe roli i punonjësve rinorë
15:45–16:30	Moduli 5: Ndërgjegjësimi dhe hartimi i fushatës
16:30–17:00	Vlerësimi, pikat e veprimit dhe reflektimi përmbyllës

SHTOJCAT

MJETE TË GATSHME PËR PËRDORIM

Këto mjete mund të kopjohen në materiale për pjesëmarrësit, të shtypen veçmas ose të përshtaten për punëtori lokale.

1. Pyetësor para trajnimit

- Çfarë do të thotë për ju termi "sinjalizues"?
- A keni dëshmuar ndonjëherë korrupsion ose sjellje joetike në mjedisin tuaj?
- A njihni ndonjë organizatë ku korrupsioni mund të raportohet në mënyrë të sigurt?
- Sa të sigurt do të ndiheshit duke raportuar korrupsionin në vendin tuaj të punës ose komunitet?
- Cilat mendoni se janë rreziqet më të mëdha për sinjalizuesit?
- A e dini nëse vendi juaj ka ligje që mbrojnë sinjalizuesit?

Shkalla e vetëvlerësimit (1–5): E kuptoj sinjalizimin; e di si mund të raportohet korrupsioni më sigurt; besoj se sinjalizuesit duhet të mbrohen me ligj.

2. Vlerësimi pas trajnimit

Vlerësoni nga 1 (shumë dobët) deri në 5 (shkëlqyeshëm): qartësinë e përmbajtjes, performancën e trajnerit, dobishmërinë e temës, vlerën praktike të ushtrimeve, kënaqësinë e përgjithshme. Pyetje të hapura: Çfarë mësuat? Cila pjesë ishte më e dobishme? Çfarë duhet të përmirësohet në punëtoritë e ardhshme?

3. Shabllon për raportimin nga sinjalizuesi

Fusha	Informacioni
Data e raportimit	
Emri (opsional)	
Organizata ose institucioni i përfshirë	
Përshkrimi i çështjes	
Vendndodhja e incidentit	
Personat e përfshirë (nëse dihen)	
Provat e disponueshme	
A është raportuar kjo tashmë diku tjetër?	Po / Jo
Metoda e preferuar e kontaktit (opsionale)	

4. Lista e kontrollit për raportim të sigurt

- Verifikoni faktet dhe mblidhni provat me kujdes.
- Mbroni identitetin tuaj digjital dhe llogaritë tuaja.
- Përdorni mjete të sigurta komunikimi kur është e përshtatshme.
- Kërkoni këshilla nga një OJQ e besuar, këshilltar ligjor ose institucion kompetent.
- Mbani kopje të dokumenteve përkatëse.
- Kufizoni ndarjen e panevojshme të informacionit të ndjeshëm.
- Dokumentoni çdo hakmarrje ose presion të pazakontë.
- Mbroni privatësinë dhe mirëqenien tuaj mendore pas raportimit.

5. Lista e kontrollit për trajnerin para zhvillimit të sesionit

- A i kam përshtatur referencat ligjore dhe institucionale me kontekstin e vendit?
- A e di ku do ta referoja një pjesëmarrës që sjell një rast real?
- A kam përgatitur një hyrje për hapësirë të sigurt dhe kufijtë e konfidencialitetit?
- A janë shembujt e mi realistë, por jo identifikues në mënyrë të panevojshme?
- A kam një mesazh të balancuar që përfshin si të drejtat ashtu edhe rreziqet?

SHTOJCAT

BURIMET DHE VËREJTJET PËRMBYLLËSE

Pika të dobishme reference për punë të mëtejshme përfshijnë Direktivën e BE-së për Mbrojtjen e Sinjalizuesve, standardet e Këshillit të Evropës, burimet për sinjalizimin dhe kundër korrupsionit të zhvilluara nga organizatat e shoqërisë civile, materialet e sigurisë digjitale nga aktorë të besuar të të drejtave digjitale dhe mekanizmat kombëtarë të raportimit që janë relevantë për secilin vend.

Sinjalizimi nuk është vetëm procedurë ligjore. Ai është edhe çështje kulture: nëse institucionet shpërblejnë heshtjen apo mbështesin llogaridhënien; nëse komunitetet i shpërfillin shqetësimet apo përgjigjen me përgjegjësi; dhe nëse të rinjtë rriten duke besuar se integriteti ka rëndësi në praktikë, jo vetëm në teori.

Ky material trajnimi synon të mbështesë lehtësuesit në ndërtimin e kësaj kulture hap pas hapi. Duke kombinuar njohuritë ligjore, reflektimin etik, sigurinë digjitale dhe edukimin pjesëmarrës, punonjësit rinorë dhe aktorët e shoqërisë civile mund të ndihmojnë në krijimin e mjediseve ku të folurit kuptohet më mirë, mbështetet më me kujdes dhe lidhet më efektivisht me besimin publik dhe jetën demokratike.

SHTOJCAT

SHËNIM I PROJEKTIT

Ky material u zhvillua në kuadër të projektit “With Digitalisation Versus Corruption” nën Erasmus+ Youth 2023 – Ngritja e kapaciteteve në fushën e rinisë – Ballkani Perëndimor. Projekti bashkëfinancohet nga Bashkimi Evropian.

Organizata udhëheqëse: EPEKA Montenegro. Rrjeti i partnerëve kontribues përfshin organizata nga Sllovenia, Belgjika, Maqedonia e Veriut, Islanda, Shqipëria, Gjermania, Çekia, Kosova, Serbia, Polonia, Bosnja dhe Hercegovina, Turkiye dhe Italia.

SHTOJCAT

FLETË PUNE PËR PËRSHTATJE LOKALE

Para se ta zhvillojnë materialin në një vend ose komunitet të caktuar, lehtësuesit mund të plotësojnë listën e shkurtër të kontrollit më poshtë.

- Cilat institucione ose organizata në kontekstin tonë lokal mund të pranojnë një raportim të mbrojtur ose të ofrojnë udhëzim?
- Cilët shembuj të korrupsionit ose keqpërdorimit të pushtetit janë më relevantë për pjesëmarrësit tanë?
- Cilat mjete digjitale përdoren zakonisht nga grupi ynë dhe cilat rreziqe duhet t'i shpjegojmë me gjuhë të thjeshtë?
- Cilat mundësi referimi ekzistojnë nëse një pjesëmarrës ka nevojë për mbështetje ligjore, psikosociale ose organizative?
- Cilat pjesë të këtij materiali duhet të thjeshtohen për pjesëmarrësit më të rinj ose të zgjerohen për profesionistët?

SHTOJCAT

REFLEKTIM PËRFUNDIMTAR PËR PJEËMARRËSIT

Pyetje të dobishme përmbyllëse në fund të një punëtorie:

- Cila është një ide nga dita e sotme që ndryshoi mënyrën si mendoni për sinjalizimin?
- Cili është një hap praktik që do të ndërmerrnit për të mbrojtur veten ose dikë tjetër në një situatë raportimi?
- Çfarë duhet të bëjnë ndryshe institucionet që të folurit të bëhet më i sigurt dhe më i besueshëm?

Prezantimi i organizatave pjesëmarrëse dhe përfaqësuesve të tyre në projekt

Titulli	Organizata	Rol
Zoran Dabetic	EPEKA Montenegro	Koordinatori
Vedran Savić	UDRUZENJE AKUSTIKUM Bosnjë dhe Hercegovinë	Koordinator
Nermina Simoncic	EPEKA Sllovenia	Koordinatori
Stefan Simoncic	EPEKA Sllovenia	Koordinatori
Matej Tisaj	EPEKA Serbi	Koordinatori
Milica Nedeljkovic	EPEKA Serbi	Ndihmës Koordinator
Belma Muratovic	EPEKA Montenegro	Ndihmës Koordinator
Jerica Lorenci	EPEKA Sllovenia	Ndihmës Koordinator
Atli Thor Fanndal	TRANSPARENCY INTERNATIONAL Islanda	Ndihmës Koordinator

PARTNERËT

EPEKA Montenegro (organizata udhëheqëse)

Shoqata Shkencore Kërkimore për Art, Programe Kulturore, Arsimore dhe Teknologji EPEKA (Mali i Zi) vepron në Berane, një zonë rurale me papunësi të lartë të të rinjve dhe qasje të kufizuar në arsimin joformal. Në kuadër të DigitalVSCorrupt, ajo koordinon zbatimin e përgjithshëm, menaxhimin dhe monitorimin, dhe udhëheq punëtoritë kombëtare për ndërtimin e kapaciteteve të fokusuara në transparencën e mbështetur nga TIK dhe ndërgjegjësimin komunitar në Mal të Zi.

EPEKA Slovenia

Një ndërmarrje sociale joqeveritare aktive në qytetarinë e BE-së, punën rinore dhe përfshirjen. EPEKA Slloveni bashkë-organizon nisjen e partnerëve, mbështet menaxhimin dhe bashkë-zhvillon Modulin e transparencës të bazuara në TIK të frymëzuara nga modeli ERAR; ajo gjithashtu pret konferencën përfundimtare dhe mbështet diseminimin në nivel BE-je.

EPEKA Serbia

OJQ e fokusuar te të rinjtë nga Nishi me përvojë të fortë në mobilitet dhe përfshirje (duke përfshirë të rinjtë romë dhe migrantë). Në projekt, EPEKA Serbi bashkë-udhëheq trajnimet, mbështet dialogun rinor Kosovë–Serbi përmes aktiviteteve të përbashkëta me CET Prizren dhe piloton fushata lokale mbi integritetin në shërbimet publike.

CET Prizren (Kosovë)

Qendra për Edukim dhe Trajnim Prizren promovon vlerat demokratike dhe pjesëmarrjen e të rinjve. Në DigitalVSCorrupt ajo bashkë-dizajnon përmbajtje trajnimi miqësore për të rinjtë, bashkë-organizon punëtoritë për ndërtimin e kapaciteteve në Kosovë dhe bashkëpunon me EPEKA Serbi për të forcuar besimin, dialogun dhe njohuritë antikorupsion te të rinjtë.

Phiren Amenca (Belgjikë)

Rrjet ndërkombëtar rinor rom me kapacitet të fortë informimi dhe avokimi. Udhëheq diseminimin në nivel BE-je, mbështet masat e përfshirjes në të gjitha aktivitetet dhe mentoron ekipet e fushatave rinore për të arritur audiencë të ndryshme me narrativa përfshirëse.

Transparency International Island

Sjell ekspertizë globale kundër korrupsionit, mjete praktike për hartëzimin dhe raportimin e rrezikut, dhe bashkë-autorizon seksionet e manualit të punës rinore mbi korrupsionin në institucionet publike dhe rrugët e llogaridhënies.

Институт за применети истражувања за бизнис (Македonia e Veriut)

Mbështet fushën "Korrupsioni në biznes" me seanca mbi rreziqet e prokurimit, konfliktet e interesit dhe zotimet e integritetit të NVM-ve. Bashkë-organizon punëtori kombëtare me dhoma/ndërmarrës.

QENDRA Open Doors (Shqipëri)

Një qendër e shoqërisë civile e orientuar drejt të rinjve që angazhon komunitetet në arsimin joformal dhe veprimin qytetar. Udhëheq punëtori për ndërtimin e kapaciteteve në Shqipëri dhe kontribuon me studime rastesh mbi integritetin e shërbimeve lokale.

Europe for You (Çeki)

Mbështet komunikimin, dizajnimin e fushatave dhe formatet krijuese të diseminimit.

FEIO (Poloni)

Fondacion edukimi/informimi që kontribuon në dizajnimin e aktiviteteve të bazuara në kërkim, anketa të shpejta dhe mjete vlerësimi para/pas të përshtatshme për mjediset rinore.

AKUSTIKUM (Bosnjë dhe Hercegovinë)

Organizatë kulturore që përdor media kreative dhe Metoda audio-vizuale. Bashkë-udhëheq tri rezultatet "simulim video" (sektori publik, biznesi, sinjalizimi), duke përfshirë krijimin e skenarëve vizualë dhe bashkë-krijimin me të rinjtë.

LIDSK (Turqi)

Organizatë për zhvillimin e të rinjve që fokusohet në aftësitë qytetare dhe dialogun. Pret punëtori për ndërtimin e kapaciteteve në Turqi dhe kontribuon me Metoda lehtësimi për grupe të ndryshme.

Arcigay (Itali)

Organizatë kombëtare e shoqërisë civile me ekspertizë në edukimin e bazuar në të drejta dhe lehtësimin e hapësirave të sigurta. Kontribuon me strategji përfshirjeje, protokolle etike dhe mesazhe fushatash mbi barazinë dhe integritetin.

Të gjithë partnerët bashkëpunojnë përmes thirrjeve mujore koordinuese, shablloneve të përbashkëta dhe vizitave të përbashkëta monitoruese.

<https://www.digitalvscorrupt.eu>

Co-funded by
the European Union

DIGITAL VS CORRUPT

